**SELETUSKIRI**

**Vabariigi Valitsuse otsuse juurde**

**„Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse eelnõu riigihankelepingute ja kontsessioonide kohta“**

Eesti seisukohad kujundatakse Euroopa Liidu riigihangete reeglite reformi kohta.

Euroopa Komisjon esitas 9. septembril 2026. a Euroopa Parlamendi ja nõukogu riigihankelepingute ja kontsessioonide määruse eelnõu (COM(2026) 590), millega asendatakse senised kolm riigihankedirektiivi ühe vahetult kohaldatava määrusega. Reformi eesmärk on ajakohastada ja lihtsustada riigihanke-eeskirju, muuta riigihanked strateegiliste investeeringute vahendiks ning tugevdada Euroopa majandust, julgeolekut ja varustuskindlust.

## 1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse seisukoht antakse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse riigihankelepingute ja kontsessioonide kohta, millega tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 1370/2007, (EL) 2023/1542, (EL) 2024/1157, (EL) 2024/1252, (EL) 2024/1735, (EL) 2024/1781, (EL) 2024/2847, (EL) 2024/3110 ja (EL) 2025/40 ning direktiive 2008/98/EÜ, (EL) 2019/882, (EL) 2022/2381, (EL) 2023/1791 ja (EL) 2024/1760 (riigihangete määrus) [1] (edaspidi „määruse eelnõu“). Eelnõuga asendatakse senised riigihankemenetlusi ja kontsessioonimenetlusi reguleerivad direktiivid 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL tervikuna ning muudetakse mitmeid seonduvaid määrusi ja direktiive. Määruse eelnõu ei reguleeri kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihankeid ega asenda direktiivi 2009/81/EÜ, nimetatud direktiivi läbivaatamine toimub eraldi.

Määrus on vahetult kohaldatav. Selle rakendamine nõuab riigihangete seaduse ja teiste Eesti õigusaktide muutmist ning pädevate asutuste töökorralduse ja infosüsteemide kohandamist. Eelnõu kohaselt kohaldatakse määrust kahe aasta möödumisel selle jõustumisest. Euroopa Komisjon esitas määruse eelnõu 9. septembril 2026. Eelnõu menetletakse seadusandliku tavamenetluse korras.

Euroopa Liidu Nõukogu teeb otsuse kvalifitseeritud häälteenamusega ning Euroopa Parlament osaleb kaasseadusandjana. Eelnõu arutatakse Euroopa Liidu Nõukogu riigihangete töörühmas. Esimene arutelu toimus septembris 2026. Järgmised arutelud on kavandatud oktoobrist detsembrini 2026. Subsidiaarsuskontrolli tähtaeg on edasi lükkunud kõikide keeleversioonide kättesaadavaks tegemise tõttu kuni 23. detsembrini 2026.
Määruse eelnõu on seotud Euroopa Komisjoni 2024.–2029. aasta poliitiliste suunistega. Riigihangete reeglite läbivaatamise eesmärk on võimaldada riigihangetes eelistada Euroopa tooteid, aidates tagada Euroopa Liidu (EL) lisaväärtuse ning kindlustades elutähtsate

[1] COM(2026)590

tehnoloogiate, toodete ja teenustega varustatuse, ning ajakohastada ja lihtsustada riigihanke-eeskirju, muutes samal ajal riigihanked strateegiliste investeeringute vahendiks.

Määruse väljatöötamisele eelnes kaks avalikku konsultatsiooni. Esiteks küsis Euroopa Komisjon tagasisidet 2014. a vastu võetud direktiivide[2] rakendamise praktika kohta. Teine avalik konsultatsioon käsitles ootusi riigihangete reeglite reformile. Teisel avalikul konsultatsioonil vastas Eesti Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni 23.01.2026 istungil toetatud Vabariigi Valitsuse 08.01.2026 istungil heaks kiidetud seisukohtade esitamisega.[3] Viimati nimetatud Eesti seisukohtadest on lähtutud käesolevate seisukohtade koostamisel. Lisaks on seisukohtade kujundamisel arvestatud:

Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteedid 2025–2027[4],
Eesti seisukohad Euroopa Liidu pikaajalise eelarve aastateks 2028–2034 kohta[5],
Eesti seisukohad Euroopa Liidu ringmajanduse õigusakti avaliku konsultatsiooni kohta[6],
Eesti seisukohad Euroopa Liidu kiibimääruse 2.0 eelnõu kohta[7],
Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse Euroopa ettevõtluskukrute loomise kohta[8],
Riigihangete strateegilised põhimõtted, november 2023.[9]

Vabariigi Valitsuse otsuse eelnõu ja seletuskirja koostasid Rahandusministeeriumi riigi osaluspoliitika ja riigihangete osakonna valdkonna juht Estella Põllu (Estella.pollu@fin.ee) ning sama osakonna nõunikud Laura Sulin (laura.sulin@fin.ee) ja Laura Frolov (laura.frolov@fin.ee). Valdkonna eest vastutab Rahandusministeeriumi halduspoliitika asekantsler Karin Madisson (karin.madisson@fin.ee).

## 2. Määruse eelnõu sisukokkuvõte

Määrusega taotletavad peamised muudatused võrreldes kehtivate direktiividega:

**Lihtsam ja ühtsem regulatsioon**: kolm kehtivat riigihankedirektiivi 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL tunnistatakse kehtetuks ning avaliku sektori, võrgustikusektori ja kontsessioonide hankereeglid koondatakse ühte vahetult kohaldatavasse õigusakti (Euroopa Komisjoni eelistus on määrus). Komisjoni eesmärk on vähendada liikmesriikide erinevast ülevõtmisest tulenevat killustatust, lihtsustada hankijate ja ettevõtjate jaoks reeglite kohaldamist ning muuta hankemenetlused paindlikumaks. Eelnõuga koondatakse ühtlasi riigihankeid puudutavaid horisontaalseid nõudeid, mis praegu paiknevad mitmes valdkondlikus

[2] Direktiivid 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL
[3] Kättesaadav: Dokumendiregister – Riigikogu
[4] Kättesaadav: Eesti Euroopa Liidu poliitika | Riigikantselei
[5] Kättesaadav: EL pikaajaline eelarve | Rahandusministeerium
[6] Kättesaadav: Dokumendiregister – Riigikogu
[7] Kättesaadav: Dokumendiregister – Riigikogu
[8] Kättesaadav Dokumendiregister – Riigikogu
[9] Kättesaadav https://fin.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Riigihangete%20la%CC%88biviimise%20strateegilised%20po%CC%83himo%CC%83tted_2023.pdf

Euroopa Liidu õigusaktis. Komisjoni hinnangul muudab ühe õigusakti kasutamine reeglid paremini loetavaks ja õiguskindlamaks.

**Suurem paindlikkus hankijatele menetlusviisi valikul**: hankemenetluse liikide arv väheneb viielt kolmele, mille eesmärk on vähendada keerukust ja halduskoormust. Seniste menetlusliikide asemel nähakse peamiste menetlustena ette avatud menetlus ja dünaamiline menetlus, mida võib kasutada valikukriteeriumidega või ilma ning läbirääkimistega või ilma. Neid täiendab innovatsioonimenetlus olukordadeks, kus hankija vajab sellise uuendusliku lahenduse väljatöötamist ja ostmist, mida turul sobival kujul veel ei ole. Avatud menetluses esitavad ettevõtjad pakkumused menetluse alguses, dünaamilise menetlusega võivad ettevõtjad aga liituda kogu selle kehtivusaja jooksul ning neid kutsutakse seejärel konkreetsete hankelepingute puhul huvi väljendama ja pakkumust esitama või läbirääkimistel osalema. Eelnõu võimaldab läbirääkimisi kõigis menetlustes, nähes samal ajal ette läbipaistvuse ja võrdse kohtlemise tagatised.

Dünaamilise menetluse eesmärk on luua hankijale kiire ja paindlik vahend korduvate või menetluse kestel tekkivate vajaduste rahuldamiseks, säilitades samal ajal turu avatuse. Ettevõtja võib taotleda menetlusega liitumist selle kehtivuse ajal ning menetlus jääb kogu kehtivusaja jooksul huvitatud ettevõtjatele avatuks. Hankija võib valida, kas kasutada kvalifitseerimistingimusi ja kas pidada läbirääkimisi.

**Ettevõtjate parem juurdepääs riigihangetele**: määruse eelnõuga soovitakse lihtsustada ettevõtjate, sealhulgas väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate osalemist riigihangetes ning parandada nende juurdepääsu riigihanketurule. Kvalifitseerimistingimused peavad piirduma vajalikuga ning olema hankelepingu esemega seotud ja proportsionaalsed. Eelnõuga piiratakse muu hulgas ettevõtja käibele esitatava nõude ülempiiri ning võimalust nõuda varasemat kogemust just avaliku sektori hankelepingute täitmisel. Nende muudatuste eesmärk on vähendada põhjendamatuid turule sisenemise tõkkeid, suurendada konkurentsi ning lihtsustada ettevõtjate osalemist ka teiste liikmesriikide riigihangetes.

**Kvaliteedi suurem tähtsus**: parima hinna ja kvaliteedi suhe muutub standardseks hindamiskriteeriumiks. Kvaliteedi osakaal peab üldjuhul olema vähemalt 30% ning tööjõumahukates hangetes vähemalt 50%. Kvaliteeti võib hinnata näiteks tehniliste ja funktsionaalsete omaduste, keskkonna- ja kliimamõju, sotsiaalsete kaalutluste, innovatsiooni, julgeoleku, tarnekindluse, personali kvaliteedi ja järelteeninduse kaudu. Hankija võib ka hinna fikseerida ning lasta ettevõtjatel konkureerida üksnes kvaliteedi alusel. Eelnõu võimaldab kohustuslikust kvaliteedikaalust põhjendatud juhul kõrvale kalduda, kui vajalik kvaliteet on piisavalt tagatud tehniliste nõuete, lepingu täitmise tingimuste või muude vahenditega.

**Tugevam toetus strateegilistele eesmärkidele**: hankijatele antakse meetmed senisest rohkem arvestada jätkusuutlikkusega, s.o keskkonna-, sotsiaal-, innovatsiooni-, julgeoleku- ja vastupanuvõime kaalutlustega. Hankijad peavad riigihanke kavandamisel ja läbiviimisel senisest enam arvestama keskkonna- ja kliimaeesmärkide, sotsiaalsete kaalutluste, innovatsiooni, julgeoleku, vastupanuvõime ja tarnekindlusega. Neid kaalutlusi saab sõltuvalt

hanke esemest arvesse võtta tehnilistes kirjeldustes, kvalifitseerimis- ja hindamiskriteeriumides ning hankelepingu täitmise tingimustes. Pakkumuste hindamisel võib kvaliteet hõlmata näiteks keskkonna- ja kliimamõju, sotsiaalseid kaalutlusi, innovatsiooni, julgeolekut ning vastupanuvõimet ja tarnekindlust. Eelnõuga soovitakse seega suunata hankijaid arvestama lisaks vahetule ostuhinnale ka hanke laiema ja pikaajalisema väärtusega.

**Julgeoleku ja tarnekindluse tugevdamine**: luuakse uued reeglid, mis võimaldavad või nõuavad julgeoleku-, küberturvalisus- ja tarneahelariskide hindamist ning maandamist, andes liikmesriikide hankijatele läbivalt kõikides hanke etappides võimaluse julgeolekukaalutlusi arvesse võtta. Julgeoleku- ja avaliku turvalisuse riske võimaldatakse arvestada ka väljaspool tavapäraseid kaitse- ja julgeolekuhankeid. Kriitiliste üksuste ja taristuga seotud hangetes tuleb asjakohasel juhul arvestada tarnekindluse ning majandusliku, füüsilise ja geopoliitilise vastupanuvõimega. Hankija võib näiteks nõuda tarneahela mitmekesistamist, vähendada sõltuvust ühest kolmandast riigist või tarnijast, nõuda toimepidevus- ja taasteplaane ning suurendada tarneahela läbipaistvust ja jälgitavust.

**ELi-ülene digitaalne hanketurg**: olulise muudatusena luuakse ELi digitaalne riigihangete ökosüsteem. Liikmesriikide elektroonilised hankesüsteemid ühendatakse koostalitlusvõimeliseks võrgustikuks ning kasutusele võetakse ettevõtja digitaalne identiteedi- ja kvalifitseerimisprofiil ning ühine elektrooniline sobivusteenus. Viimase eesmärk on võimaldada hankijal saada ajakohast infot ettevõtja, konsortsiumi liikmete ja hankes osalevate alltöövõtjate sobivuse kohta, kasutades muu hulgas riiklikest andmekogudest pärinevaid andmeid. Digilahenduste keskne põhimõte on andmete ühekordne esitamine ja taaskasutamine: ettevõtjalt ei tuleks uuesti nõuda andmeid või tõendeid, mis on hankijale kättesaadavad usaldusväärsest riiklikust registrist või ELi tasandi teenusest. Riiklike registrite ja e-hankesüsteemide koostalitlusvõime ning automaatne kontroll peaksid vähendama nii ettevõtjate tõendamiskoormust kui ka hankijate kontrollikoormust ning lihtsustama ettevõtjate osalemist teiste liikmesriikide hangetes.

Uute ELi digilahenduste rakendamisel on oluline kasutada võimalikult suures ulatuses olemasolevaid riiklikke e-hankesüsteeme ja registreid ning vältida paralleelsete või dubleerivate süsteemide loomist. Sama hanke andmeid ei peaks olema vaja sisestada eraldi riiklikku ja ELi tasandi süsteemi. Samuti peavad digilahendused olema töökindlad ja turvalised ning nende kasutamine ei tohiks tekitada hankijatele ja ettevõtjatele uusi ebaproportsionaalseid andmete esitamise, vormindamise või infosüsteemidesse sisestamise kohustusi.

**Euroopa eelistamise põhimõte**: kehtestatakse raamistik, mis võimaldab eelistada ELi (ja teatud teiste riikide) ettevõtjaid ja tooteid kooskõlas rahvusvaheliste kohustustega ning piirata juurdepääsu riikidele, kes ei taga ELi ettevõtjatele õiglast turulepääsu. Selle põhimõtte riigihangetesse integreerimise eesmärk on tugevdada Euroopa strateegilist autonoomiat ja elavdada Euroopa majandust. Hankija võib muu hulgas piirata hankes osalemist ELi ja hõlmatud riikide (kolmandad riigid, kelle ettevõtjad, kaubad, teenused või ehitustööd on konkreetse hanke puhul hõlmatud ELi rahvusvahelistest lepingutest tulenevate riigihanketuru

juurdepääsu kohustustega) ettevõtjatega, lükata tagasi rahvusvaheliste kohustustega hõlmamata riikide ettevõtja pakkumuse, nõuda kaupade, teenuste või ehitustööde teatavat ELi või hõlmatud riikide päritolu või anda sellisele päritolule hindamisel eelise. Komisjon võib liidu strateegiliste huvide kaitseks võtta vastu delegeeritud õigusakte, millega muudetakse Euroopa eelistamise nõuete kasutamine teatavate kolmandate riikide ettevõtjate, kaupade, teenuste või ehitustööde suhtes kohustuslikuks. Euroopa eelistamise süsteem sisaldab samas erandeid. Hankija võib eelistamisnõuete kohaldamisest loobuda näiteks siis, kui vajalikku toodet või teenust ei ole võimalik saada ELi või hõlmatud riigi ettevõtjalt ja mõistlik alternatiiv puudub, kui sobivaid pakkumusi ei ole saadud või kui eelistuse kohaldamine sunniks hankijat ostma ebaproportsionaalselt suure kuluga. Määrus loob ühtlasi horisontaalse raamistiku Euroopa eelistamise nõuetele, mida saab kasutada ka teistes valdkondlikes ELi õigusaktides.

**Uued andme- ja aruandluskohustused**: liikmesriigid peavad looma riiklikud hankeandmeruumid ning koguma ning edastama Euroopa kesksesse andmeruumi senisest rohkem andmeid nii üle- kui ka alla rahvusvahelise piirmäära hangete kohta. Komisjoni ettepaneku järgi peaks see võimaldama terviklikumalt jälgida konkurentsi, piiriülest osalemist, VKEde ligipääsu, strateegiliste eesmärkide saavutamist ning aususe, vastupanuvõime ja tarnekindlusega seotud riske. Eelnõu lähtub seejuures põhimõttest, et olemasolevaid andmeid ei peaks põhjendamatult dubleerima ning olemasolevad riigihangete andmebaasid peaksid võimaluse korral moodustama riiklike andmeruumide aluse.

Liikmesriigid peavad määrama riikliku koordineeriva asutuse ning looma korralduse määruse rakendamises osalevate asutuste koostööks. Samuti tuleb toetada riigihangete professionaalsust ning tagada hankijatele uue raamistiku rakendamiseks vajalik suutlikkus. Riiklike andmeruumide ja seiresüsteemi kaudu suureneb ühtlasi võimalus jälgida riigihanketuru toimimist ja tuvastada süsteemseid puudusi.

## 3. Analüüs EL asja vastavuse kohta pädevuse andmise, subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele

### 3.1 Õiguslik alus

Määruse eelnõu õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artikkel 114. ELTL artikli 114 alusel võib Euroopa Liit võtta meetmeid liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamiseks, mille eesmärk on siseturu rajamine ja toimimine. Eelnõu võetakse vastu ELTL artiklis 294 sätestatud seadusandliku tavamenetluse korras.

### 3.2 Subsidiaarsus

EL lepingu artikli 5 lõikes 3 sätestatud subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt võtab Euroopa Liit valdkondades, mis ei kuulu tema ainupädevusse, meetmeid ainult juhul ja niivõrd, kui liikmesriigid ei suuda kavandatava meetme eesmärke piisavalt saavutada ning kavandatava meetme ulatuse või toime tõttu on neid parem saavutada Euroopa Liidu tasandil.

Komisjoni hinnangul on Euroopa Liidu tasandi meetmed riigihangete valdkonnas vajalikud siseturu toimimise parandamiseks, piiriüleste hangete hõlbustamiseks ning liikmesriikide

erinevatest riigihankereeglitest ja nende kohaldamisest tuleneva killustatuse vähendamiseks. Eelnõu eesmärk on kehtestada riigihangetele ja kontsessioonidele senisest ühtsem Euroopa Liidu õigusraamistik.

Eesti hinnangul on Euroopa Liidu tasandi regulatsioon põhjendatud osas, milles sellega tagatakse siseturu toimimine, piiriülene konkurents ja riigihangete ühised põhimõtted. Eelnõu edasisel menetlemisel tuleb siiski hinnata, kas kõigi kavandatud küsimuste ühetaoline reguleerimine Euroopa Liidu tasandil on vajalik. Eelkõige peab liikmesriikidele jääma piisav otsustus- ja rakendusruum alla rahvusvahelise piirmäära jäävate hangete menetlusreeglite, liikmesriigi valitsemismudelist tuleneva hankijate vahelise koostöö ning riigisiseste menetluslike ja tehniliste lahenduste kujundamisel.

### 3.3 Proportsionaalsus

EL lepingu artikli 5 lõikes 4 sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei või Euroopa Liidu meetme sisu ega vorm minna aluslepingute eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.

Komisjon põhjendab määruse vormi vajadusega vähendada riigihangete regulatsiooni killustatust ning tagada reeglite ühetaolisem kohaldamine liikmesriikides. Ühtsem regulatsioon võib ühtlasi lihtsustada ettevõtjate piiriülest osalemist.

Eesti toetab riigihangete regulatsiooni lihtsustamist ja suuremat ühtlustamist, kuid leiab, et kavandatavate meetmete proportsionaalsust tuleb eelnõu edasises menetlemises täiendavalt hinnata. Eelkõige tuleb hinnata, kas kolme riigihankedirektiivi asendamine vahetult kohaldatava ja üksikasjaliku määrusega on eesmärkide saavutamiseks vajalik või on samad eesmärgid saavutatavad ühe suuremat ühtlustamist taotleva direktiiviga, mis jätaks liikmesriikidele piisava rakendusruumi. Samuti vajavad proportsionaalsuse seisukohast tähelepanu kohustuslikud kvaliteedikriteeriumide miinimumkaalud, uued andme- ja aruandluskohustused ning alla rahvusvahelise piirmäära jäävate hangete reguleerimine.[10, 11] Nõuded peavad olema eesmärgipärased, põhjendatud ja halduskoormust vähendavad ning võimaldama kasutada olemasolevaid riiklikke süsteeme ja lahendusi.

## 4. Esialgse mõjude analüüsi kokkuvõte

### 4.1 Mõju huvirühmadele

**Väikese ja keskmise suurusega ettevõtted (VKE-d):** Menetluste lihtsustamine ja digitaliseerimine vähendavad eeldatavalt halduskoormust ja osalemiskulusid ning parandavad ettevõtjate, sealhulgas VKE-de ligipääsu riigihangetele. Täiendavad keskkonna- ja sotsiaalsed nõuded, Euroopa-eelistamise ja jätkusuutlikkuse kriteeriumid ning andmete esitamise nõuded võivad samas halduskoormust suurendada ja vähendada VKE-de huvi ja võimekust hangetes osaleda.

[10] Rahvusvahelised piirmäärad asjade ja teenuste hankimisel keskvalitsuse asutuste jaoks on 140 000 eurot, ehitustööde tellimisel kõikidele hankijatele 5,4 milj eurot

[11] Rahvusvahelist piirmäära ületavate hangete osakaal 2025.a hangete arvust oli 20%, maksumusest 80%.

**Suured ettevõtted ja äriühendused:** Innovatsiooni ja kestlikkust toetavatel meetmetel võib olla positiivne mõju ettevõtluskeskkonnale ja majandusarengule laiemalt, suunates välja töötama uuenduslikke lahendusi, mida saab turustada laiemalt, kui intellektuaalomandi õiguste jaotus võimaldab lahenduse väljatöötajal säilitada vajalikud õigused. Sihitud päritolu- ja vähese süsinikuheitega toodete nõuded võivad suurendada nõudlust Euroopa Liidus toodetud ja väiksema keskkonnajalajäljega toodete järele, parandada ettevõtjate investeerimiskindlust, toetada tööstuse dekarboniseerimist ning aidata vähendada strateegilisi sõltuvusi tarneahelas. Samas sõltub nende meetmete mõju oluliselt sektori ja turu eripärast. Eesti väikese turu ja geograafilise asukoha tõttu kohustuslikud päritolu- ja muud strateegilised nõuded suurendada kulusid, piirata konkurentsi ja mõjutada tarneahelaid.

**Hankijad ja liikmesriigid:** Digitaliseerimine, menetluste lihtsustamine, liikmesriikide digitaalsete platvormide koostalitusvõimeline töö võivad vähendada pikemas perspektiivis töökoormust ja kulusid ning suurendada menetluste tõhusust ja läbipaistvust. Täiendavad keskkonna- ja sotsiaalsed nõuded, innovatsiooni toetavad tingimused ning täiendavate andmete kogumise ja esitamise nõuded võivad töökoormust suurendada ja hangete korraldamiseks kuluvat aega pikendada. Samas võivad keskkonna ja energiatõhususe nõuded vähendada kulusid kogu toote olelusringi jooksul. Keskkonnahoidlike riigihangete laialdasem kasutamine võib suurendada nõudlust vähese süsinikuheitega, ressursitõhusate, ringlussevõetud materjale sisaldavate ning parandatavate ja korduskasutatavate toodete järele, toetades seeläbi teisi poliitikaeesmärke, nt puhta tööstuse arengut, ringmajandust ja kestlike tehnoloogiate turule jõudmist. Võimaliku negatiivse mõjuna tuleb arvestada hinnatõusu ja konkurentsi vähenemise riskiga. Julgeolekule ja päritolule suunatud reeglid võivad hankijate kulusid suurendada, kuid samas vähendavad toimepidevuse riski ning toetavad Euroopa Liidu ja Eesti strateegilist sõltumatust kolmandatest riikidest. IT-lahenduste puhul tuleb arvestada infosüsteemide ümbertegemise vajaduse, infoturbe- ja toimepidevusriskide ning pädevate asutuste ülesannete kasvuga, millega kaasnevad kulud riigieelarvele. Liikmesriikidele pandav hankijate professionaliseerumise tagamise ja pakkujatele toe pakkumise ning koolitamise ülesanne toob kaasa riigieelarve kulude ja/või hankijate kulude kasvu. Minimaalsete ülesannetega kompetentsikeskuse funktsiooni täitva üksuse ülalpidamise hinnanguline kulu on vähemalt 150 000 eurot aastas, mille jaoks on vajalik täiendav rahastus riigieelarvest. IT-süsteemide ümbertegemise ja riiklike andmeruumide loomise kulud sisaldavad alginvesteeringut ja iga-aastast ülalpidamist, mida pole praeguses faasis võimalik veel hinnata ja seetõttu ka riigieelarves planeerida, kuna täpsemad nõuded kehtestatakse teiste õigusaktidega.

**Ametiühingud ja kodanikuühiskond:** Keskkonna- ja sotsiaalsete nõuete tugevdamine võib toetada kestlikkuse, töötingimuste ja sotsiaalse kaasatuse eesmärke. Keerukamad nõuded võivad seejuures suurendada ettevõtjate, eelkõige VKE-de koormust.

**Kodanikud:** Reform suurendab riigihangete läbipaistvust ning toetab keskkonna-, sotsiaal- ja innovatsioonieesmärkide saavutamist, kuid mõju kodanikele on kaudne.

### 4.2 Mõju Eesti õigus- ja halduskorraldusele

Ühe vahetult kohaldatava õigusakti kasutamine võib vähendada liikmesriikide riigihankereeglite erinevusi, soodustada reeglite ühetaolisemat kohaldamist ning lihtsustada ettevõtjate piiriülest osalemist. Samas vähendab vahetult kohaldatav ja üksikasjalik regulatsioon liikmesriikide võimalust kohandada menetluslikke ja tehnilisi lahendusi oma õigussüsteemi, halduskorralduse ja olemasolevate infosüsteemidega. Eestis eeldab uue raamistiku rakendamine riigisiseste õigusaktide, tööprotsesside ja infosüsteemide kohandamist ning võib kaasa tuua täiendavaid õigusloome-, IT-arendus- ja rakenduskulusid. Määruse vorm vähendab ülevõtmisest tulenevaid erinevusi, kuid ühtlasi liikmesriikide võimalust säilitada või kujundada riigisiseseid lahendusi valdkondades, kus ühetaoline Euroopa Liidu tasandi regulatsioon ei ole siseturu toimimiseks vältimatult vajalik.

## 5. Eesti seisukohad

### 5.1 Eesti toetab riigihangete regulatsiooni tegelikku lihtsustamist ja halduskoormuse vähendamist, lähtudes andmete ühekordse esitamise põhimõttest, piiriülesest elektroonilisest kontrollist ning registrite koostalitlusvõimest.

*Selgitus:* Eesti toetab eelnõus kavandatud digitaliseerimist ja andmete ühekordse esitamise põhimõtet, kui nende tulemusel väheneb hankijate ja ettevõtjate menetlus-, tõendamis-, teavitamis- ja aruandluskoormus. Lihtsustamine ei tohiks piirduda õigusakti vormi ja struktuuri muutmisega ega tuua kaasa seniste kohustuste ülekandmist uutesse infosüsteemidesse või liikmesriikidele. Ettevõtjalt ei tuleks uuesti nõuda andmeid, mis on hankijale kättesaadavad usaldusväärsest registrist või Euroopa Liidu ülesest teenusest.

Eesti ei toeta ühe keskse ELi e-hankeplatvormi loomist, mis asendaks toimivad riiklikud e-hankesüsteemid. Eesti toetab riiklike e-hankesüsteemide ja registrite koostalitlusvõimet ning turvalist piiriülest andmevahetust, et vajalikke andmeid oleks võimalik liikmesriikide vahel taaskasutada ilma paralleelsete infosüsteemide ja dubleeriva andmesisestuseta. Samuti ei toeta Eesti olemasolevaid digilahendusi dubleeriva eraldiseisva Euroopa ettevõtluskukru loomist. Ettevõtluskukru kasutamine peab jääma liikmesriikide asutustele vabatahtlikuks ka riigihangetes ning piiriülene andmevahetus peab võimalikult suures ulatuses tuginema olemasolevatele riiklikele ja Euroopa Liidu digilahendustele, olema suunatud konkreetsetele kasutusjuhtudele ega tohi kaasa tuua põhjendamatuid täiendavaid arendus- ja ülalpidamiskulusid.

Regulatsiooni lihtsustamise tulemusel ei tohiks kohustuslikult kogutavate andmete maht põhjendamatult suureneda. Uute kohustuste kehtestamisel tuleb hinnata nende vajalikkust, proportsionaalsust ja rakenduskulu ning mõju eelkõige väiksematele hankijatele ja väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele. Peame oluliseks, et põhiõigusaktis oleksid selgelt reguleeritud andmetöötluse ja andmevahetuse põhialused, sealhulgas andmekoosseis, juurdepääsuõigused, säilitamistähtajad, vastutus andmete õigsuse eest, andmekaitse ning automatiseeritud kontrollide ja otsuste vaidlustamise võimalused. Tehniliste nõuete ja

andmekoosseisude täpsustamisel tuleb vältida dubleerivat andmekogumist ja põhjendamatu halduskoormuse tekkimist.

**5.2 Eesti toetab suurema õigusselguse ja lihtsustamise eesmärgil kolme riigihankedirektiivi ühendamist üheks õigusaktiks, kuid eelistame jätkata liikmesriigile paindlikuma direktiivi vormiga mitte komisjoni pakutud otsekohalduvat määrust.**

*Selgitus:* Määruse vorm võib küll vähendada liikmesriikide regulatsioonide erinevusi ja toetada reeglite ühetaolisemat kohaldamist, kuid Eesti hinnangul on neid eesmärke võimalik saavutada ka ühe suuremat ühtlustamist taotleva direktiiviga. Direktiivi vorm võimaldab kehtestada Euroopa Liidus ühtse õigusraamistiku, säilitades liikmesriikidele piisava rakendusruumi, et arvestada riigisisese õigussüsteemi, halduskorralduse ja sektorite eripäradega. Liiga üksikasjalik otsekohalduv määrus võib piirata liikmesriigi ja hankijate paindlikkust, raskendada reeglite kohandamist muutuvatele turuoludele ning tingida toimivate riigisiseste lahenduste ümberkujundamise. Kui määruse vorm osutub läbirääkimistel vältimatuks, peaks põhialusakt olema vahetuks kohaldamiseks piisavalt üksikasjalik, kuid piirduma selgete ühiste põhimõtete ja miinimumnõuetega ning jätma liikmesriikidele piisava võimaluse valida nende rakendamiseks sobivad menetluslikud ja tehnilised lahendused.

**5.3 Eesti toetab hankijate kaalutlusõiguse ja hankelepingute muutmise paindlikkuse suurendamist, sest see võimaldab paremini arvestada hankija vajadustega ja reageerida muutuvatele oludele.**

*Selgitus:* Eesti toetab hankijale suurema kaalutlusruumi andmist menetlusviisi valikul, sealhulgas võimalust kasutada hanke esemest, turu toimimisest ja lepingu keerukusest lähtudes paindlikumalt läbirääkimisi, raamlepinguid ja hankelepingute muutmist. Menetluste ümberkujundamisel soovime säilitada kiiremad ja avatud hankeid toetavad lahendused, sealhulgas dünaamilise hankesüsteemi tunnused. Suurem kaalutlusruum lepingute muutmisel võimaldab paremini hankija tegelike vajadustega arvestada ning pikaajaliste ja keerukate lepingute täitmisel reageerida ettenägematutele asjaoludele, turuhindade muutustele, tehnoloogia arengule ja vajaduse täpsustumisele uut hankemenetlust korraldamata, kui lepingu üldine olemus ei muutu. Eesti peab seejuures oluliseks pakkujate võrdse kohtlemise, otsuste kontrollitavuse ja oluliste lepingumuudatuste läbipaistvuse tagamist. Eesti toetab seejuures pakkujate võrdse kohtlemise, otsuste kontrollitavuse ja oluliste lepingumuudatuste läbipaistvuse tagamist.

Eesti ei toeta hankelepingu muutmisele selliste täiendavate eeltingimuste kehtestamist, mille kohaselt peab muudatus olema eraldi objektiivselt põhjendatud ja säilitama lepinguliste kohustuste tasakaalu, kui muudatuse lubatavus on muude määruses sätestatud tingimuste alusel piisavalt selgelt hinnatav. Eelkõige ei ole selliste täiendavate tingimuste kohaldamine põhjendatud juhul, kui muutmise võimalus, ulatus ja tingimused olid riigihanke alusdokumentides ette nähtud ning pakkujatele ettenähtavad. Sellised määratlemata lisatingimused võivad vähendada õigusselgust ja tekitada vaidlusi selle üle, kas muudatus oli objektiivselt põhjendatud või muutis lepinguliste kohustuste tasakaalu.

Samuti ei toeta Eesti kõikidele hankelepingu muudatustele ühetaolise kohustusliku põhjaliku eelanalüüsi ja üksikasjaliku kirjaliku põhjendamise nõude kehtestamist. Muudatuse hindamise ja dokumenteerimise ulatus peab olema proportsionaalne muudatuse väärtuse, sisu ja riskiga. Vähese mõjuga muudatuse puhul peab piisama lühikesest dokumenteeritud põhjendusest, samas kui suure maksumuse, olulise konkurentsimõju või kõrgema riskiga muudatus võib vajada põhjalikumat analüüsi ja vajaduse korral täiendavat kontrolli.

**5.4 Eesti toetab kvaliteedikriteeriumide kasutamise suurendamise eesmärki koos võimalusega asjakohastel juhtudel kohustuslike kvaliteedikriteeriumide rakendamisest kõrvale kalduda. Eesti ei toeta üldiste kohustuslike 30% või 50% kvaliteedikriteeriumide miinimumkaalude kehtestamist. Kvaliteedikriteeriumide osakaal peab lähtuma hanke esemest, turuolukorrast ja hankija tegelikust vajadusest.**

*Selgitus:* Pakkumuste hindamise mudel peab lähtuma hanke esemest, turuolukorrast, lepingu riskidest ja jätma võimaluse hankijale lähtuda tema tegelikust vajadusest. Kuigi keerukate IKT-, innovatsiooni- ja intellektuaalsete teenuste puhul võib kvaliteet olla otsustava tähtsusega ning selle osakaal peab vastama hanke sisule, ei taga ühetaoline kohustuslik kvaliteedikriteeriumite osakaal iseenesest paremat tulemust hankijale ning võib standardsete kaupade ja teenuste puhul muuta hindamise kunstlikuks, raskendada pakkumuste võrreldavust ja suurendada vaidluste riski. Eesti toetab eelnõuga pakutud lähenemist, mis säilitab võimaluse hinnata standardsete lahenduste puhul pakkumusi üksnes hinna või kulu alusel või kõrvale kalduda kohustuslikes miinimumosakaaludest, kui vajalik kvaliteeditase on tagatud tehnilise kirjelduse, kvalifitseerimistingimuste, miinimumnõuete või lepingutingimustega. Innovatsioonimenetluses on alati väärtuse hindamise raamistiku kui kvaliteedi hindamise instrumendi kohustuslik rakendamine sobilik, kuna kvalitatiivne hindamine soodustab innovatsiooni.

**5.5 Eesti toetab selgeid ja proportsionaalseid julgeoleku-, tarnekindlus- ja päritolumeetmeid, mis võimaldavad hankijatel põhjendatud strateegilistes sektorites eelistada Euroopa Majanduspiirkonna ja usaldusväärsete partnerite ettevõtjaid, tooteid ja tarneahelaid.**

*Selgitus:* Eesti toetab eelnõus kavandatud julgeoleku-, tarnekindlus- ja päritolumeetmete kehtestamist, tingimusel et need on selged ja proportsionaalsed ning võimaldavad hankijatel põhjendatud strateegilistes sektorites eelistada Euroopa Majanduspiirkonna ja usaldusväärsete partnerite pakkujaid, tooteid ja tarneahelaid. Eesti ei toeta Euroopa eelistamise üldist ja ühetaolist kohustuslikku rakendamist kõigile riigihangetele, sest see mõjutab ka Eesti ettevõtjate võimalusi riigihangetes osaleda, kui nende pakutavad tooted või komponendid pärinevad kolmandatest riikidest. Päritolunõuded võivad suurendada kulusid ja tõendamiskoormust, eelkõige väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel. Samuti võivad kolmandad riigid Euroopa eelistamisele vastukaaluks kehtestada Euroopa (sh Eesti) ettevõtetele turulepääsupiiranguid.

Strateegiliste sektoritena käsitatakse muu hulgas energia, transpordi, tervishoiu, digitaristu, vee, toidu ja põllumajanduse ning finantsturutaristu valdkondi, kus koondunud või läbipaistmatud

tarneahelad võivad tekitada kriitilisi sõltuvusi ja toimepidevuse riski. See ei peaks tähendama automaatset päritolueelistust kõigis nimetatud sektorite hangetes, vaid riskipõhist hinnangut konkreetse hanke mõjule julgeolekule, toimepidevusele ja varustuskindlusele.
Hankijal peab olema võimalik hinnata riske, mis tulenevad pakkujast, tootest, tehnoloogiast, tarnekindluse või julgeoleku seisukohast olulistest komponentidest, alltöövõtjatest, tarkvarast, hooldusest, andmetöötlusest või kaugjuurdepääsust, ning rakendada hankemenetluses meetmeid nende riskide maandamiseks. Eesti peab oluliseks, et meetmed aitaksid vältida sõltuvustest, tarnekatkestustest, lubamatust juurdepääsust teabele ja muudest ohtudest tulenevat kahjulikku mõju kriitilise taristu ja teenuste toimimisele ning kaupade tarnimisele.

Eesti toetab eelnõus pakutud julgeolekumeetmeid, mis võimaldavad käsitleda ettevõtja tegelikust omandi-, kontrolli- ja rahastamisstruktuurist ning tehnoloogiast ja tarneahelast tulenevaid riske sõltumata formaalsest päritolust. Päritoluga seotud meetmete kohaldamine peab olema võimalik Euroopa Liidu või liikmesriigi julgeoleku, varustuskindluse, kriitilise taristu või strateegilise autonoomia kaitse vajadusel. Üldjuhul peab nende meetmete rakendamine jääma hankija otsustada, välja arvatud põhjendatud strateegilised juhud, kus Euroopa Liidu tasandil nähakse ette kohustuslik eelistamine. Kohustusliku eelistamise korral peavad olema kokku lepitud selged ja proportsionaalsed erandid.
Eesti peab vajalikuks, et Euroopa eelistamise päritolunõudeid oleks võimalik kohaldada sihipäraselt eelkõige julgeoleku, tarnekindluse või strateegilise sõltuvuse seisukohast olulistele kaupadele ja komponentidele.

Eesti peab vajalikuks selgeid ja praktiliselt kontrollitavaid päritolu ja väärtusosa arvutamise reegleid. Näiteks tuleb selgelt sätestada ettevõtja, kauba, teenuse ja ehitustöö päritolu reeglistik ning näha igaühe puhul ette üheselt mõistetav ja praktiliselt kontrollitav päritolu määramise viis. Päritolureeglid peavad hõlmama vajaduse korral ka julgeoleku või tarnekindluse seisukohast olulisi komponente ja tarneahelat. Julgeoleku või tarnekindluse seisukohast põhjendatud juhul peab regulatsioon võimaldama selliste kolmanda riigiga seotud Euroopa ettevõtjate ja toodete osalemist riigihangetes piirata.

Hankijalt ei saa eeldada iseseisvat keerukat geopoliitilist, omandikontrolli- või julgeolekualast analüüsi. Eesti hinnangul peab olema võimalik riskide hindamisel tugineda pädevate asutuste hinnangutele, üheselt mõistetavatele kriteeriumidele ja ajakohasele teabele ning otsused peavad olema põhjendatud ja kontrollitavad. Peame oluliseks, et päritolureeglite rakendamine ei suurendaks oluliselt hankijate haldus- ega töökoormust. Selleks peaks Euroopa Komisjon tagama päritolu kindlakstegemiseks vajalikud ühtsed ja kasutajasõbralikud töövahendid ning hankijatel peab olema võimalik Euroopa Komisjoni pakutavale teabele õiguskindlalt tugineda. Päritolu kontrollimiseks vajalikud andmed peavad olema hankijale kättesaadavad Euroopa Komisjoni pakutava keskse lahenduse kaudu ning võimaluse korral automaatselt kontrollitavad, et päritolu ja omandikontrolli tuvastamisel vältida töö- ja halduskoormuse

kasvu, samas tuleb nõuetest kõrvalehoidmise kahtluse korral anda hankijatele võimalus kontrollida päritolu põhjalikumalt. Juhtudel, millel Euroopa eelistuse kasutamine on kohustuslik, peab säilima erandi võimalus, et vältida päritolueelistusest tuleneda võivat olulist konkurentsi vähenemist, tarnepuudust, tehniliselt sobiva lahenduse hankimise võimatust või ebaproportsionaalset lisakulu.
Euroopa eelistamise nõuded peavad olema erinevates Euroopa Liidu õigusaktides (nt tööstuse kiirendamise ja innovatsioonimäärus) omavahel kooskõlalised ning lähtuma võimalikult ühtsetest päritolu määramise, kohaldamise ja erandite põhimõtetest. Riigihangete üldregulatsiooni ning valdkondlike õigusaktide nõuded ei tohiks tekitada hankijale ega ettevõtjale paralleelseid või vastuolulisi kohustusi.

**5.6 Eesti toetab probleemipõhist, etapiviisilist ja paindlikku innovatsioonihangete menetlust ning turukonsultatsioonide kasutamist, et laiendada võimalike lahenduste ringi, vähendada innovaatiliste lahenduste hankimise riske ning soodustada nende tegelikku kasutuselevõttu.**

*Selgitus:* Eesti toetab eelnõu lähenemist, mille kohaselt on innovatsioonihanke lähtekohaks hankija vajadus või lahendatav probleem, mitte eelnevalt kindlaks määratud tehniline lahendus, ning menetlus võimaldab lahendusi etappide kaupa arendada, katsetada ja võrrelda. Samuti pooldame turukonsultatsioonide paindlikku kasutamist, eeldusel et välditakse konsultatsioonis osalenud ettevõtjatele põhjendamatu konkurentsieelise tekkimist. Turukonsultatsioonid võimaldavad hankijal saada ülevaadet olemasolevatest lahendustest, jagada intellektuaalomandi õigused vastavalt hanke esemele ja edaspidise kasutuse vajadusele, laiendada osalevate ettevõtjate ringi, mis võib tuua kaasa madalamad kogukulud. Eesti toetab ka lähenemist, mille kohaselt jääb intellektuaalomand üldjuhul lahenduse loojale, kui hankijale tagatakse lepingu eesmärgi täitmiseks vajalikud, piisavad ja majanduslikult mõistlikud kasutusõigused. Seejuures peame vajalikuks, et innovatsioonihangete edendamisel eelistatakse kohustuslikele hankemääradele stiimuleid, juhendeid ja osaliste võimekuse arendamist. Teadus- ja arendustegevusega seotud hangete puhul peame vajalikuks vältida riigihangete menetlusreeglite dubleerimist Euroopa innovatsioonimääruses ning tagada innovatsioonimääruse ja riigihangete regulatsiooni kohaldamisalade selge piiritlemine. Kui teadus- ja arendustegevuse hangete menetlusreeglid koondatakse riigihangete määrusesse, peab selles säilima teadus- ja arendustegevuse hangete selge ja sisuline regulatsioon. Samuti peab regulatsioon võimaldama hankijal eduka teadus- ja arendustegevuse tulemusena loodud lahenduse lihtsustatud viisil kasutusele võtmist ja toetama ka innovatsiooni jõudmist arendusetapist tegelikku kasutusse.

**5.7 Eesti toetab jätkusuutlikku hankimist, kui nõuded on konkreetse hanke puhul asjakohased ja proportsionaalsed ning arvestavad turu valmisolekut, konkurentsiolukorda ja sektori eripära.**

*Selgitus:* Eesti toetab keskkonna-, kliima- ja sotsiaalsete eesmärkide arvestamist riigihangetes, kui nõuded on selgelt sõnastatud, kontrollitavad ja konkreetse hanke puhul asjakohased. Kohustuslikud nõuded ei tohi põhjendamatult piirata konkurentsi, välistada väikese ja keskmise suurusega ettevõtjaid ega muuta hanget tehniliselt või majanduslikult teostamatuks. Kohustuslike nõuete puhul peame vajalikuks säilitada hankijale piisava kaalutlusruumi, et arvestada sobivate toodete ja teenuste kättesaadavust, tõendamisvõimalusi, olelusringi kulusid ning mõju tarnekindlusele. Eesti ei pea põhjendatuks kehtestada riigihangete üldregulatsioonis kõikidele hangetele ühetaolisi kohustuslikke kestlikkuse nõudeid, kuna need võivad suurendada hangete keerukust ja halduskoormust ning ei pruugi olla iga hanke eseme või turuolukorra puhul asjakohased. See ei välista konkreetse sektori või toote eripärast lähtuvate kohustuslike Euroopa Liidu ja riigisisestest õigusaktidest tulenevaid nõuete kohaldamist.
Näiteks ringmaterjalide kasutamise nõude kehtestamisel teedeehituses tuleb lisaks ringmaterjali osakaalule arvestada materjali vastupidavust, transpordikaugust, ohutust ja kogukulusid.
Samuti peame vajalikuks põhjendatud erandite võimalust keskkonnanõuetest, kui turul puudub piisav konkurents või nõude täitmise kulu oleks eesmärgiga võrreldes ebaproportsionaalne. Nõuete kontrollimisel tuleks võimalikult palju rakendada andmete ühekordse esitamise põhimõtet vältimaks täiendava tõendamiskoormuse panemist ettevõtjale ja hankijale.

**5.8 Eesti peab vajalikuks säilitada energia-, transpordi-, vee- ja muude võrgustikusektori ja kriitilise taristu hangete eripära arvestavad paindlikud hankereeglid.**

*Selgitus:* Energia-, transpordi-, vee- ja muudes võrgustikusektorites tehakse pikaajalisi ja suure maksumusega investeeringuid, mille puhul on keskse tähtsusega toimepidevus, varustuskindlus ja tehniline ühilduvus. Eesti toetab võrgustikusektori hangetes paindlikke menetluslahendusi ning peab oluliseks, et säiliks võimalus kasutada läbirääkimisi, pikema kestvusega raamlepinguid, dünaamilist menetlusviisi ning kohandada lepinguid pika rakendusperioodi jooksul. Näiteks elektrivõrgu komponentide hankimisel tuleb arvestada võrgu ülesehituse, piiratud tarnijate ringi, pikkade tarneaegade ning varustuskindluse ja tarneahela toimepidevuse tagamise vajadusega. Elektrivõrgu hangetes on oluline ka varuosade ja tarkvarauuenduste pikaajaline kättesaadavus ning talitluspidevus.
Peame seetõttu vajalikuks, et päritolu-, keskkonna- ja aruandlusnõuded arvestavad kriitilise taristu hangete piiratud pakkujate ringi ja tarneahelate keerukust. Uued kohustused ja piirangud ei tohi muuta vajalikke investeeringuid ebamõistlikult aeglaseks või kulukaks ega vähendada konkurentsi määral, mis ohustaks teenuste toimepidevust. Avatud konkurentsis toimivates turusegmentides (näiteks energiatootmises) peaks olema erandi rakendamine võimalik operatiivsemalt ja väiksema halduskoormusega.

**5.9 Eesti leiab, et olulised turulepääsu, julgeolekut, päritolu, kestlikkust ja hankijate kohustusi puudutavad küsimused tuleb sätestada riigihangete põhiõigusaktis.**

*Selgitus:* Eesti peab oluliseks, et ettevõtjate õigusi, hankijate kohustusi ja turulepääsu tingimusi oluliselt mõjutavad valikud jääksid tavapärase seadusandliku menetluse raames otsustatavaks ning oleksid liikmesriikidele ja turuosalistele ette nähtavad. Riigihangete reeglid „kuidas osta“

tuleb kehtestada võimalikult suures ulatuses riigihangete läbiviimist reguleerivas õigusaktis, mitte killustada erinevate valdkondlike õigusaktide vahel (nagu näiteks Euroopa innovatsioonimäärus, nullnetotööstuse määrus (NZIA), tööstuse kiirendamise määrus (IAA) ja kestlike toodete ökodisaini määrus (ESPR)). Eesti toetab komisjonile delegeeritud ja rakendusvolituste kasutamist üksnes tehniliste üksikasjade, standardvormide ning ühetaolise rakendamise tagamiseks vajalikes küsimustes. Volituste eesmärk, ulatus, sisu ja kestus tuleb põhialusaktis täpselt piiritleda. Peame vajalikuks, et enne uute rakendusnõuete kehtestamist hinnatakse nende mõju konkurentsile, halduskoormusele, infosüsteemidele ja turu valmisolekule ning antakse liikmesriikidele piisav rakendamisaeg. Samuti peab komisjon tagama hankijatele aegsasti vajalikud praktilised rakendus- ja töövahendid, juhised ning muu toe uute nõuete ühetaoliseks ja tõhusaks rakendamiseks.

**5.10 Eesti peab vajalikuks selgeid üleminekusätteid, piisavat üleminekuaega ja praktilist rakendustuge. Digitaalseid lahendusi puudutavate nõuete kohaldamiseks peab pärast vajalike rakendusaktide ja tehniliste nõuete vastuvõtmist jääma vähemalt kaks aastat ettevalmistusaega.**

*Selgitus:* Uue raamistiku rakendamine eeldab riigisiseste õigusaktide, tööprotsesside, juhendite, koolituste ja infosüsteemide õigeaegset kohandamist. Peame vajalikuks, et põhiõigusaktis oleks üheselt kindlaks määratud, milliseid norme kohaldatakse olemasolevatele raamlepingutele ja dünaamilistele hankesüsteemidele, sõlmitud lepingutele ning nende muutmisele. Põhiõigusaktis tuleb eraldi sätestada, milliseid nõudeid kohaldatakse enne uute nõuete kohaldamise algust sõlmitud raamlepingute alusel tehtavatele tellimustele ja minikonkurssidele ning varem loodud dünaamiliste hankesüsteemide alusel korraldatavatele hangetele. Uued nõuded ei tohiks üldjuhul mõjutada enne nende kohaldamise algust sõlmitud hankelepingute täitmist ega nende alusel juba võetud siduvaid kohustusi.

Olulised rakendusaktid, juhendid ja digitaalsete lahenduste tehnilised üksikasjad peavad olema kättesaadavad piisavalt vara enne uute nõuete kohaldamist. Digitaalseid lahendusi reguleerivad rakendusaktid peaksid olema vastu võetud vähemalt kaks aastat enne asjaomaste nõuete kohaldamist, kuna olemasolevate infosüsteemide kohandamine või uute lahenduste väljatöötamine eeldab piisavat aega arenduste kavandamiseks, vajalike hangete läbiviimiseks, arendamiseks, testimiseks ja kasutuselevõtuks, samuti vajalike eelarvevahendite planeerimiseks. Uute digitaalsete kohustuste kohaldamise tähtpäev ei tohiks seetõttu olla seotud üksnes õigusakti jõustumise või üldise kohaldamiskuupäevaga, vaid peab arvestama nende rakendamiseks vajalike rakendusaktide ja tehniliste nõuete tegeliku valmimisega.

Euroopa Komisjon ja liikmesriigid peavad oma pädevuse piires tagama hankijatele ja ettevõtjatele õigeaegselt praktilised juhised, koolitused ja rakendustoe, et vältida rakendamispraktika killustumist ning vähendada üleminekuperioodil vigade ja vaidluste riski.

**5.11 Eesti leiab, et alla rahvusvahelise piirmäära jäävate hangete andmekogumisnõuded peavad jääma liikmesriikide pädevusse ning vaja on suurendada paindlikkust, mis võimaldaks arvesse võtta liikmesriikide erinevaid valitsemismudeleid.**

*Selgitus:* Liikmesriigile peab jääma piisav paindlikkus hankijatevahelise koostöö korraldamiseks, et võimaldada avalike ülesannete tõhusat täitmist, tugitegevuste konsolideerimist, pädevuste koondamist ja mastaabiefekti saavutamist. Eesti kontekstis on see oluline mh riigi ja kohalike omavalitsuste vahelises koostöös, et kohalikud omavalitsused saaksid kasutada riigi loodud lahendusi. Väiksema maksumusega hangete regulatsioon peab olema lihtne, kiire ja proportsionaalne hanke väärtuse ning piiriülese huvi tegeliku ulatusega. Eesti ei toeta sellistele hangetele üksikasjalike Euroopa Liidu tasandi menetlus-, avaldamis- ega andmekohustuste kehtestamist, kui nendega kaasneb ebaproportsionaalne halduskoormus või need vähendavad väikeste ja kohalike ettevõtjate võimalusi hangetes osaleda. Leiame, et liikmesriikidele peab jääma õigus kujundada selliste hangete reeglid oma turu, halduskorralduse, järelevalvesüsteemi ja olemasolevate digilahenduste järgi, järgides Euroopa Liidu õiguse üldpõhimõtteid ning tagades piisava läbipaistvuse ja võrdse kohtlemise.
Eesti ei toeta kohustusliku andmekogumise nõude kehtestamist lepingutele alates 10 000 eurost, kuna sellega kaasnev haldus- ja töökoormus ei ole proportsionaalne väikese maksumusega hangete puhul. Aruandluskohustuste kehtestamisel tuleb arvestada vajalike süsteemide väljatöötamise ja käigushoidmise kuludega ning vältida täiendavat kohustuslikku üleeuroopalist andmekogumist hangete kohta, millel puudub selge piiriülene huvi.

## 6. Arvamuse saamine ja kooskõlastamine

29. septembri 2026. a kirjaga küsis Rahandusministeerium ministeeriumitelt, Riigikantseleilt ja huvigruppidelt arvamusi määruse eelnõu kohta. Kaasatud huvigruppide nimekiri on lisas 3. Ülevaade laekunud arvamustest koos Rahandusministeeriumi kommentaaridega on lisas 4.

## 7. Jätkutegevuse plaan

Euroopa Komisjon ootab liikmesriikide tagasisidet Euroopa Liidu Nõukogu ja Komisjoni töögruppides kuni 2026. a lõpuni. Pärast kõigi keeleversioonide kättesaadavaks tegemist 27. oktoobril 2026 algas liikmesriikide parlamentidele ette nähtud kaheksanädalane subsidiaarsuskontrolli tähtaeg, mis lõpeb 23. detsembril 2026. Tagasisidet on võimalik Euroopa Komisjonile anda ka avaliku kaasamise käigus, mis on Euroopa Komisjoni kaasamisportaalis avatud kuni 23. detsembrini 2026. Rahandusministeerium esitab Eesti seisukohtade põhjal Eesti märkused ja ettepanekud eelnõu menetlemise käigus. Määruse vastuvõtmine ja jõustumine on eeldatavad 2027. aasta lõpus. Eelnõu kohaselt hakatakse määrust kohaldama kahe aasta möödumisel selle jõustumisest, seega algaks määruse kohaldamine eeldatavalt 2029. aasta lõpus. Eelnõu paneb liikmesriikidele kohustuse reguleerida mitmeid küsimusi siseriikliku õigusega, mistõttu on määruse rakendamiseks vajalik õigusakt väljatöötada ka Eestis.